

SKUPNA VPRAŠANJA KULTURNE STROKE – VOLITVE 2026

Prvi sklop: mesto kulture v domači družbeni in politični zavesti

Odgovori:

1. Kultura in umetnost igrata ključno vlogo pri oblikovanju identitete naše družbe, opredeljevanju njenih vrednot in sta kot taki nujni sestavni del tako demokratične družbe, kot družbenega razvoja. Moč kulture/umetnosti je v tem, da nas lahko zabava, navdušuje, rojeva nove ideje in obenem, ne pozabimo, znata družbi nastavljati ogledalo, kar moti predvsem politiko, ki kotira desno od sredine. Vloga države je, da za kultura in umetnost ter njun razvoj zagotovijo ustrezna finančna sredstva in drugi podporne mehanizme, ki jih kultura in umetnost potrebuje za svoje delovanje. Naš program kulture se naslanja na strokovna izhodišča, ki jih je pripravila Asociacija.
2. Kultura in umetnost sta v politiki običajno na stranskem tiru, kot »nek nebodigatreba, ki pa ga ne moreš ignorirati. Zato običajno poslušamo v političnih govorih velike besede o kulturi in njenem pomenu, ki pa jim dejanja ne sledijo. Čas je, da se kultura postavi med jasne politične prioritete.
3. Sredstva namenjena kulturi vedno zaostajajo za realnimi potrebami kulture. Zato se tako programi, kot tudi sredstva ne smejo »klestiti«. V opisani situaciji smo v bran kulturi pripravljene tvegati izstop iz koalicije.
4. Se zelo strinjamo z zapisom in dodajamo, da kultura igra pomembno vlogo tudi v diplomaciji in mednarodnem sodelovanju. Kultura in umetnost gradita mostove med narodi.
5. To so predsodki, ki jih širijo tisti politični krogi, ki jim ni všeč, če jim kultura nastavlja ogledalo in so pri nas izrazito skoncentrirani na desnem političnem polu. Danes sta kultura in kreativna industrija dva izmed motorjev inovacij. Ta cilj se lahko polno uresničuje predvsem s pomočjo preišljene neposredne državne podpore in tudi skozi posredne podporne mehanizme, ki spodbujajo povezovanje in sodelovanje med kreativnim in realnim sektorjem. Vzorčni primer je lahko »Center za kreativnost«, ki deluje v okviru MAO, ki spodbuja povezovanje in sodelovanje med »kreativo« in industrijo. Na sistemski ravni bi bilo potrebno preučiti, kateri primeri dobrih praks doma in v svetu že obstajajo in zagotoviti sistemsko podporo tovrstnim projektom na različnih področjih umetnosti in kulture, skladno z naravo njihovega dela in ustvarjanja na posameznih kulturnih področjih.
6. Kdor resno spremlja področje kulture in umetnosti, ve, da gre pri večini ustvarjalcev za izjemno intenzivno in pogosto tudi nestanovitno delo. Gledališki igralci imajo

denimo čez dan vaje, zvečer predstave, delajo med tednom in ob vikendih, pa kljub temu mnogi med njimi ne zaslužijo dovolj za dostojno življenje. Zato so pavšalne žaljivke o tem, da naj bi bili kulturniki in umetniki nekakšni družbeni paraziti, nedostojne in globoko krivične. Še posebej nesprejemljivo pa je, kadar takšne oznake prihajajo od dela politike, ki se sama financira iz javnih sredstev.

7. Zagotovitev zadostnih materialnih sredstev in ostalih pogojev za ustvarjanje (dostop do ustreznih prostorov, opreme, izobraževanja, pogojev dela...). In kar je najbolj pomembno, vzpostaviti stalni dialog med pristojnimi državnimi inštitucijami in kulturno umetniško srenjo po posameznih strokovnih področjih. S tem bo država sproti zaznavala probleme in izzive ter jih z manjšimi zamudami kot sedaj, lahko vključevala v zakonodajne okvire in praktične ukrepe na področju kulture in umetnosti.

Drugi sklop: Ocena stanja in prioritete bodoče kulturne politike.

1. V zadnjem mandatu je bilo na področju kulture doseženih veliko pozitivnih premikov, tako na zakonodajni kot tudi na operativni ravni. Da bi lahko realno ocenili vse novosti, bom potrebno počakati še nekaj časa, da bomo lahko pripravili ustrezno analizo. Vsekakor pa smer sprememb podpiramo in bi jo v bodoče kvečjemu nadgrajevali sklano s spremembami potreb v kulturi. Kar je bilo žal zamujeno, je bila priložnost, da se odpravi anomalija, ki je nastala leta 2016 v obdobju Cerarjeve vlade, ko so na ministrstvu ukinili drugostopenjsko komisijo za pritožbe. Za nas je nedopustno in škandalozno, da imajo samozaposleni v kulturi, ki se prijavljajo na razpis za različne štipendije kot pritožni mehanizem na voljo samo upravno sodišče. Pritožbeni postopki na upravnem sodišču stanejo, se vlečejo v nedogled in tudi če je sodba na koncu na strani kulturnega delavca, je verjetnost sanacije njegove problema tako rekoč nična. To, da se komisija zmoti pri točkovanju vlog in zaradi tega koga od prijavljenih neupravičeno nagradi, drugi, pa neupravičeno izpade, bi se moralo najprej reševati na pristojnem ministrstvu. Da mora samozaposleni v kulturi vložiti tožbo na Upravno sodišče, ker je ugotovil, da se je komisija »zmotila« pri seštevanju točk je nedopustno in skrajno arogantno s strani države in Ministrstva za kulturo. Zato nam bo ena od prioritete ureditev zakonodaje na področju pritožbenih postopkov na razpis za kulturo.
2. Institucionalna in izven institucionalna kultura in umetnost morata imeti poudarek tako na razvojnem, inovacijskem pristopu kot tudi na področju mednarodnega sodelovanja. Cilj je, da se zagotovi zadostna sredstva in mehanizme, ki bodo usmerjeni tudi v podporo mednarodnega sodelovanja, izmenjav in gostovanj. Na področju knjige smo napredek dosegli že pred več kot dvema desetletjema, nekatera področja, pa pri tem še vedno šepajo, ker tovrstnih podpornih mehanizmov nimajo na voljo, oziroma obstoječi niso zadostni. Tu bi nam morala biti vzor predvsem Finska, ki sistematično promovira svojo kulturo v tujini.

3. Glavni izziv Ministrstvu za kulturo in njegovih agencij je zagotavljanje zadostnih sredstev in drugih pogojev za uresničevanje kulture in umetnosti (prostori, tehnika, možnosti izobraževanja, ustrezní zakonodajni okvir...), karmo sodijo tudi institucije, ki izvajajo javno službo na področju kulture. Poklicne nevladne organizacije lahko razdelimo v dve kategoriji, tiste, ki se ukvarjajo neposredno z ustvarjanjem in tiste, ki se ukvarjajo z monitoringom in zagovorništvo na področju kulture. Predvsem na slednjem področju je bilo v zadnjih dveh desetletjih zaznati pomembne premike. Te tri navedene skupine so tiste, ki morajo skrbeti za to, da med politiko pristojno za kulturo in kulturo poteka stalni dialog, ker je to nujni predpogoj, da se lahko pristojne državne inštitucije pravočasno odzivajo na nove izzive in spremembe na polju kulture in umetnosti. Za samozaposlene v kulturi bo potrebno urediti predvsem to, da bomo imeli primerljive pogoje dela in nagrajevanja kot ga imajo sedaj zaposleni v javni upravi, primerjava velja tudi za samostojne novinarje. Sindikati na področju kulture bi se morali bolj povezati in sodelovati med seboj. Ljubiteljska kultura ima svoje izzive, nekateri se prekrivajo z ostalo kulturo, nekaterih pa se bo potrebno lotiti posebej. Tak problem je recimo razdrobljenost in slaba vzdrževanost prostorov za ljubiteljsko kulturo po celi Sloveniji. Ministrstvo bi moralo zadolžiti Sklad za ljubiteljsko kulturo, da sestavi seznam vseh objektov, ki so primarno ali pretežno namenjeni ljubiteljski kulturi in jih tudi ustrezno oceniti, da se lahko potem naredi načrt za njihove sanacija ali nadgradnje.
4. Naš program se v veliki meri naslanja na »Strokovna izhodišča in programske usmeritve za kulturno politiko«, ki jih je v sodelovanju s kulturnimi in umetniškimi inštitucijami pripravila Asociacija. Poudarek, ki ga dodajamo Pirati je digitalizacija kulture in kulturnem dediščine, tako snovne kot nesnovne. Zavzemamo se tudi, da bi vsaj del te dediščine bil prosto dostopen uporabnikov preko spleta, še posebej to velja za kulturno dediščino, ki je ne bremenijo več avtorske pravice.
5. Predvsem je potrebno za vsako področje kulture in umetnosti vzpostaviti dialog med pristojnimi državnimi inštitucijami in kulturo, tako v javnem, kot izven institucionalnem sektorju. Za te potrebe bi bilo smiselno vzpostaviti fokusne skupine. Tako bi lahko za vsako področje kulture lahko določali prioritete znotraj posameznih področij. Gledališče in recimo založništvo sta dve pomembni in vitalni področji slovenske kulture, a imata popolnoma različna modela delovanja in prav tako različna modela financiranja in podpore s strani države. Nobenega ne smemo zanemariti, a le z dialogom vse deležnikov lahko poskrbimo, da se bosta obe področji še naprej lahko normalno razvijali.
6. V našem programu imajo največ prostora kultura, šolstvo in kmetijstvo. Kar se tiče piratov, brez kulture ni ne napredka, ne pravega razvoja. Žal se mnogi politiki tega ne zavedajo.
7. Deležniki so vse kulturne organizacije in organizacije, ki se ukvarjajo z analiziranjem stanja in zagovorništvo na strokovni ravni, kot je na primer Asociacija. Za vsa

področja bi bilo potrebno ustanoviti fokusne skupine, ki bi skrbele za sprotni dialog med pristojnim/i ministrstvom/i in kulturno-umetniško srenjo. Na ta način lahko zagotovimo, da bodo vse spremembe in problemi obravnavni sproti in bo zaradi tega reakcijski čas pristojnih ministrstev hitrejši kot je sedaj.

Tretji sklop: Financiranje kulture, umetnosti in medijev

1. Pirati podpiramo kulturo in medije v javnem interesu. Žal izkušnja prejšnje vlade kaže, da se da sredstva za kulturo tudi zlorabiti, prav tako status inštitucije v javnem interesu. Zato bi bilo nujno uvesti varovalke in filtre, da bi bilo tovrstnih zlorab čim manj. Kultura v javnem interesu mora biti podprta s strani pristojnega ministrstva, v zadnjem mandatu so bili premiki narejeni tudi pri davčnih olajšavah za podjetja, ki vlagajo v kulturo, kar zelo pozdravljamo! Kot politiki si ne jemljemo pravico, da bi mi odločali, katera kultura je v javnem interesu, tu se bomo naslanjali na stroko. Izkušnje prejšnje vlade nas je opozorila na ranljivost javnih medijev, ki delujejo v javnem interesu (STA, RTV SLO...). Tudi tu je bil narejen korak v pravo smer. Vsekakor pa je treba poskrbeti tudi za to, da imajo ti mediji ustrezno podporo in sredstva za opravljanje svojega poslanstva. Pirati zagovarjamo spremembo RTV prispevka po skandinavskem modelu, ki bi zagotavljal zadostna dodatna sredstva za opolnomočenje javnih medijev. Ukinili bomo financiranje zasebnih medijev iz javnih sredstev, razen kadar gre za medije posebnega pomena.
2. Pirati podpiramo, da deljenje javnih sredstev to ureja preko neodvisnih strokovnih komisij.
3. Proračun za kulturo bi moral avtomatsko slediti rasti proračuna kot celote, obenem pa bi se moral vsako leto povečati tudi zato, da čim prej dosežemo zeleni cilj, 2% proračuna za kulturo. Vse je odvisno od volje vlade, v zadnjem mandatu se je sicer proračun za kulturo povečal za 37 milijonov evrov, se pravi za več kot 15 %, kar podpiramo in si želimo, da bi se ta trend obdržal do že omenjenega cilja v prejšnjem stavku.
4. Zmed-1, predvideva za letos sredstva v višini 8 milijonov evrov. Glede na to, da se bodo postavljale še nove sheme za državne pomoči, bo treba obseg teh sredstev sproti prilagajati realnim potrebam medijev javnem interesu. Poseben problem je RTV, kjer zagovarjamo reformo, ki bo zmanjšala odvisnost RTV od komercialne dejavnosti in ukinila reklamne oglase. Financiranje iz oglasov ne sme imeti pomena za delovanje javne radiotelevizije, ta mora imeti neodvisen vir financiranja, saj lahko drugače politika in z njo povezane gospodarske družbe ponovno pridobijo vpliv na njeno delovanje. Glede samozaposlenih v kulturi in medijih zagovarjamo izenačitev statusa javnih uslužbencev in samozaposlenih, saj bo to izboljšalo socialni položaj slednjih kot tudi omogočilo prehajanje strokovnjakov in umetnikov med vladnimi in nevladnimi organizacijami, ne da bi ob tem trpela njihova finančna varnost. Samozaposleni bi morali biti ob pridobitvi statusa razvrščeni v enake plačne razrede kot javni uslužbenci na primerljivih poklicih oziroma s primerljivo izobrazbo, država bi

jim morala financirati strokovni izpit in po enakih kriterijih kot javnim uslužbencem omogočiti pridobivanje strokovnih nazivov.

5. Pirati podpiramo vse našete možnosti, pri tem pa dodajamo, da bi moral tej temi več prostora nameniti tudi izobraževalni sistem. Iz osnovnih in srednjih šol izginjajo predmeti, ki spodbujajo odnos do kulture in kreativno razmišljanje. Ta trend je treba obrniti, brez kreativnosti ni razvoja.
6. V programu imamo zapisano:

Spodbujanje trajnostnega izvenproračunskega financiranja kulture z:

- davčnimi olajšavami za donacije in nakup kulturnih dobrin.
 - kulturnimi boni za vse generacije, še posebej mlade,
 - spodbudami za zasebne investitorje,
 - razvojem skladov in partnerstev s podjetji.
7. V času neoliberalnih reform je to vedno težje, a se da. Celo neoliberalni župan Zoran Jankoviću je prišel, da zaključka, da se vlaganje v kulturo izplača, ker se to vse večkratno povrne skozi druge dejavnosti. MOL kulturi namenja več kot 10% svojega proračuna. To ne pomeni, da se mora umetnost prilagajati tržni logiki. Finančni vložki v kulturo in umetnost se povrnejo skozi druge dejavnosti, kot je recimo turizem. Tržno logiko v kulturi danes zagovarjajo samo še ljudje, ki teh posrednih mehanizmov ne razumejo ali pa so podlegli logiki neoliberalizma.

Četrty sklop: Položaj posameznikov/posameznic, ki delujejo v kulturi

8. (vpr. 1 in 2) Glede samozaposlenih v kulturi in medijih zagovarjamo izenačitev statusa javnih uslužbencev in samozaposlenih, saj bo to izboljšalo socialni položaj slednjih kot tudi omogočilo prehajanje strokovnjakov in umetnikov med vladnimi in nevladnimi organizacijami, ne da bi ob tem trpela njihova finančna varnost. Samozaposleni bi morali biti ob pridobitvi statusa razvrščeni v enake plačne razrede kot javni uslužbenci na primerljivih poklicih oziroma s primerljivo izobrazbo, država bi jim morala financirati strokovni izpit in po enakih kriterijih kot javnim uslužbencem omogočiti pridobivanje strokovnih nazivov. Za izvršitev je potrebno predvsem dopolniti zakonodajo in zagotoviti ustrezne materialne pogoje.
9. (vpr. 3) Tovrstni ukrepi že obstajajo in se izvršujejo skozi sistem javnih razpisov, kjer se pri institucionalni in neinstitutionalni kulturi upoštevajo tudi nagrade in dosežki iz zadnjega zaključenega obdobja financiranja. Bi jih pa veljalo sistem nadgraditi v smislu enkratnih nepovratnih sredstev, ki bi inštitucijam ali posameznikom, ki delujejo na področju kulture, lahko porabili za odpravljanje obstoječih problemov ali za izboljšanje delovnega okolja, pogojev dela ali nagrajevanja posameznikov, ki so imeli največ zaslug za vrhunske rezultate.
10. (Vpr. 4) Svoboda in avtonomija umetniškega izražanja in novinarskega dela morata biti ustrezno zaščiteni. Korak v pravo smer je zagotovo ZMed-1, ki med drugim uvaja strožje mehanizme za tako imenovane SLAPP tožbe. Ureja tudi področje uredniške

avtonomije, za kar pa dvomimo, da bo delovala, za vzorec si lahko pogledamo časopisno hišo Delo, kjer je uredniška avtonomija močno okrnjena, pa se po dopolnitvi zakona stvari niso izboljšale. Tu morajo svojo vlogo odigrati predvsem inšpekcijske službe. In v primeru, da imajo probleme z omejenimi pristojnostmi, je treba pristojnosti inšpektorata ustrezno razširiti in poskrbeti, da bo imel Inšpektorat zadostne pogoje in kadre, da bo lahko učinkovito opravljal svoje delo.

11. (vpr. 5) Tovrstnih zlorab ne podpiramo, ker so zavržene.
12. (vpr. 6 in 7) Kot smo že dvakrat navedli, se zavzemamo za izenačitev samozaposlenih v kulturi s statusom javnih uslužbencev.
13. (vpr. 8) Še enkrat bomo z dodatnimi popravki vložili predlog, ki ga je skladno z navodili Ustavnega sodišča že enkrat poskusila uvesti sedanja vlada, a je padel na referendumu. Če ne drugega, nas čudi, kako v novelo ni bila vključena Rožančeva nagrada.
14. (vpr. 9) Pirati podpiramo nagrajevanje rezultatov dela na področju umetniških dosežkov. Zneski bi lahko bili tudi večji, vendar je za to potrebno zagotoviti ustrezna sredstva.
15. (vpr. 10) Da!
16. (vpr. 11) Prvi ukrep razširitev in dvig kadrovskih štipendij za deficitarne poklice, zagotoviti večja in redna sredstva za »hladni pogon« nevladnih kulturnih organizacij, kar pomeni tudi več sredstev za plače in honorarje in kot smo že zapisali, v šolski sistem vrniti kreativne predmete, ki spodbujajo ustvarjalnost.
17. (vpr. 12). Pirati ne predvidevamo slabšanja pogojev na področju kulture, ki je že tako podhranjeno v primerjavi z ostalimi podobnimi panogami. Zavedamo se, da mora biti zadeva sistemsko urejena, vendar bi moral imeti pristojni minister več manevrskega prostora za podeljevanje izrednih sredstev, ko se izkažejo tovrstne potrebe. Sredstva bi se lahko zagotavljala iz prenosa nerealiziranih sredstev na drugih postavkah proračuna MK.

Peti sklop: Infrastrukturni pogoji v kulturi

18. (vpr 1). Dokončanje drame in po vrnitvi drame v matične prostore, prenoviti še SMG (tako bo SMG lahko po prenovi Drame koristil začasne prostore pri Litostroju. Prenova SMG. Gradnja pravega sodobnega plesnega centra v Sloveniji. Vzpostavitev sistema za sprotno digitalizacijo snovne in nesnovne kulture in skrb, da bo digitalizirana dediščina preprosto dostopna javnosti.
19. (vpr. 2) Javno zasebnega partnerstva ne zagovarjamo, ker je ideja nastala kot neoliberalni poskus privatizacije javnih storitev. Seveda lahko obstajajo tudi pozitivni

primeri, vendar so prej izjeme kot pravilo. To pa ne pomeni, da ne podpiramo sodelovanja med javnim in zasebnim sektorjem na področju kulture v smislu podpore kulturi s strani zasebnega sektorja. Vsaj na lokalni ravni bi tega bilo lahko bistveno več. Predvsem menimo, da mora za to poskrbeti država v sodelovanju z lokalnimi skupnostmi.

20. (vpr. 3) Da, se absolutno strinjamo, kar nas moti je, da še vedno obstajajo javne kulturne organizacije, ki recimo ne spoštujejo 67. člena ZUJIKa (npr: Festival Ljubljana...).
21. (vpr. 4) Na vsa podvprašanja je odgovor DA.
22. (vpr 5). Da in Da.
23. Vpr. 6). Problem financiranja hladnega pogona je rak rana slovenske izven institucionalne kulture. Deloma so ti stroški upoštevani v programskih razpis a to ne pokriva vse tovrstne dejavnosti. Tu bi si bilo potrebno zamisliti mehanizem, ki bi deloval na podobnem principu kot programski (večletni) razpisi, ker bi to izvajalcem omogočilo bolj stabilno delovanje in bolj previdljivo okolje, vplivalo bi pa tudi na povečanje števila zaposlitev v nevladnem kulturnem sektorju, kje smo v velikem zaostanku za evropskim povprečjem. V EU je v nevladnem sektorju deluje 6 % vseh zaposlenih v EU, v Sloveniji se ta odstotek giblje med 0,9 in 1,2 % zaposlenih.

Sesti sklop: Policentrični, obmejni razvoj in internacionalizacija kulture

24. (vpr.1.) Krepitev poklicne kulturne produkcije po različnih regijah. Ob tem razvijati in krepiti podporne mehanizme za kroženje kulture (mobilnost, gostovanja, rezidence...). Izvzem potnih stroškov za prevoze po Sloveniji iz cenzusa. Usklajevanje lokalnih in nacionalnih kulturnih strategij ob okrepljeni koordinacijski vlogi Ministrstva in Nacionalnega sveta za kulturo, z obveznim akcijskimi načrti in poročanjem lokalnih skupnosti. Dosledno izvajanje načela deleža za umetnost na državni ravni in spodbujanje izvajanja na lokalni ravni.
25. (vpr.2.) Za to bo potrebno tako kot za hladni pogon zagotoviti ustrezna sredstva, ki pa ne smejo posegati v že obstoječe financiranje. Vzpostaviti večje in sistemsko podprto mreženje med lokalnimi izvajalci, ki bo podpiralo mobilnost in izmenjavo izkušenj. Potrebno zagotoviti ustrezno participacijo lokalnih skupnosti.
26. (vpr.3.) Slovenija ima na formalni ravni vzpostavljene različne mehanizme podpore zamejcem in Slovencem po svetu. Glede na mednarodno situacijo je te mehanizme nujno okrepiti razširiti in vzdrževati ter zagotoviti za to ustrezna sredstva. Podpora Slovenski kulturi okraj meja ni več samo kulturna ampak tudi politična nujnost. Treba je okrepiti sodelovanje ne samo s krovnimi organizacijami, temveč tudi z ostalimi društvi po svetu.

27. (vpr.4.) Manjšinskim skupnostim v Sloveniji je potrebno zagotoviti ustrezno podporo. Manjšine prinašajo kulturno raznolikost in imajo obenem pravico do ohranjanja svoje kulture in kulturne dediščine. V Sloveniji imamo urejene statute za dve uradni manjšini, vsi ostali se za svoj prostor pod našim soncem bolj ali manj (ne)uspešno borijo sami. Na zakonski ravni je potrebno urediti status tako avtohtonim (npr. kočevski Nemci,...) kot neavtohtonim manjšinam.
28. (vpr.5 in 6..) Programi Creative Europe, Meida in Medsektorski sklop so edini programi namenjeni kulturi na ravni EU. Čeprav so se sredstva za prvi program povečala, vsi trije programi skupaj predstavljajo daleč najmanjši del Evropskega proračuna. Zato bi bilo nujno zagotoviti višja sredstva in razširiti programe. V okviru CE deluje tudi Culture moves Europe, tudi ta mehanizem je potrebno razširiti in finančno okrepiti.

Sedmi sklop: Muzeji

29. (vpr.1.) Področje delovanja muzejev v večini Evropskih držav urejajo s samostojnim zakonom o muzejih in muzejski dejavnosti. Lex specialis bi lahko bolje urejal to kompleksno področje obenem pa muzejem dovolil razvijati še druge aktivnosti. Trenutni zakon (ZVKD-1) muzeje obravnava predvsem kot "varuhe predmetov". Poseben zakon bi lahko poudaril sodobno vlogo muzejev kot prostorov izobraževanja, socialne vključenosti in dialoga. Z njim bi lahko uredili status zaposlenih, muzejski poklici (kustosi, konservatorji, dokumentalisti) so zdaj razpršeni pod splošno javno upravo. Zakon bi lahko specifično uredil njihovo strokovno napredovanje in avtonomijo. Namesto zanašanja na letne razpise bi zakon lahko določil stabilnejše normative za delovanje, kar bi olajšalo dolgoročno načrtovanje razstav in restavratorskih posegov. Lažje bi se uredilo razmerje med državnimi, pooblaščenimi in lokalnimi muzeji, kar bi preprečilo podvajanje zbirk in izboljšalo sodelovanje.
30. (vpr. 2) Turizem je panoga, ki ima veliko prometa na račun kulture. Država bi morala vzpostaviti mehanizem za financiranje kulture iz turističnih taks. Večji del sredstev iz takse za promocijo turizma, bi lahko namenili kulturi.
31. (vpr.3.) Zakonodaja na tem področju je bila posodobljena konec leta 2024. Spremembe je potrebno spremljati, v kolikor ne bo pravega rezultata, jih bo potrebno revidirati in dopolniti.
32. (vpr.4.) Raziskave kažejo, da se sredstva vložena v kulturo vrnejo vsaj v 2,7 kratniku vložene vrednosti. Zato se splača kulturo podpirati in tudi promovirati, tako doma kot v mednarodnem prostoru. Naj dodamo, da kulturni turisti v primerjavi z ostalimi v povprečju porabijo 20 do 30 % več sredstev na dan.
33. (vpr.5 in 6.) Pomemben del odgovora je naveden že v prvi točki. Zakon mora nastati v tesnem sodelovanju z muzejsko stroko in navedene teme vključiti v zakon. Tudi

vprašanje plačne politike se mora urediti v Zakonu o muzejih. Glede na izobrazbo in odgovornost delovnega mesta bi morali biti plačani primerljivo z javno upravo.

34. (vpr.7.) Razmisliti bi bilo potrebno večji variabilnosti plač na podlagi različnih kriterijev (projektno delo, uspešna mednarodna razstava, pridobitev sredstev EU, rekordno število obiskovalcev). Uvesti možnost horizontalnega napredovanja za talente, posebni status za deficitarne kadre.
35. (vpr.8) Ena od možnih rešitev bi bila uvedba hibridnih razpisov, kjer bi država sredstva pogojevala sodelovanjem med javnim sektorjem in NVOji na področju kulture in umetnosti. Javni zavod (npr. muzej ali gledališče) bi prispeval stabilno infrastrukturo, tehnično ekipo, ogrevanje in pravno službo. NVO pa bi v ta prostor prinesla vrhunsko kreativno vsebino, nove umetnike in agilnost, ki je javni zavod zaradi toge strukture nima. S tem bi država rešila problem "podhranjenosti", saj bi denar krožil: javni sektor bi bil polno izkoriščen (ne bi imel praznih dvoran), zasebni sektor pa bi dobil dostop do drage opreme in prostorov, ki si jih sam ne more privoščiti.

Osmi sklop: Knjižnice

36. (vpr.1) Knjižnice so z več kot 10. milijonov obiskov na leto imajo pomembno vlogo v družbi. Za začetek je potrebno urediti, da bodo lokalne skupnosti izpolnjevale svoj del obveznosti do splošnih knjižnic. Drugi del rešitve bi bil, da se breme plač prenese na državno raven. Pri tem bi bilo potrebno urediti, da se vseeno upošteva tudi lokalne specifičnosti in potrebe, glede na okolje v katerem knjižnice delujejo.
37. (vpr.2) Poleg zagotovitve dodatnega kadra in dvig plač, bi bilo nujno uvesti tudi nagrajevanje za posebne dosežke, ki ne bi bilo birokratsko preveč omejeno (kot sedanji sistem v javnem sektorju) in bi spodbujalo dobre prakse in vzore.

Deveti sklop: Avdiovizualna produkcija

38. (vpr.1) Predvsem bi bilo potrebno dvigniti prispevek spletnih ponudnikov, ki v Sloveniji plačujejo bistveno manj kot recimo v Avstriji, Hrvaški in Češki. Potrebno bo dopolniti ZAvSM.
39. (vpr.2). EU se je tega problema že lotila na zakonodajni ravni, vprašanje pa je ali so ukrepi zadostni. Proti tehnološkim gigantom se je danes težko boriti, ena možnost je (še posebej, ko gre za tujino), da se tovrstne zlorabe hitreje preganjajo in učinkoviteje preganjajo je, da to za avtorje izvajajo kolektivne organizacije, ki imajo večjo težo kot posamezniki.
40. (vpr.3) SFC in Viba film imata samostojni status, enako bi bilo potrebno urediti tudi SFA. Za vse pa je potrebno zagotoviti zadosti strokovnega kadra in stabilno

financiranje, ki ne bo odvisno vsako leto od političnih odločitev o proračunskih sredstvih za AV kulturo. Že uvedba programskega financiranja (4-5 letni intervali) bi rešila del problemov saj bi prinesla bolj stabilen način financiranja.

Deseti sklop: Oblikovanje

41. (vpr.1) S podporo obeh ministrstev bi se lahko vzpostavilo sodelovanje po vzoru »Centra za kreativnost«, ki delujejo v okviru MAO, ki spodbuja povezovanje in sodelovanje med »kreativo« in industrijo. Ni nujno, da je v taki obliki, lahko je tudi agencija kot ste zapisali v vprašanju. Na tem področju je veliko neizkoriščenega potenciala na obeh straneh, zato bi vzpostavitev tovrstne inštitucije prinesla napredek na vseh straneh.

Enajsti sklop: Arhivi

42. (vpr.1, 2 in 3) Država je dolžna zagotoviti primerne in dovolj velike prostore za državni arhiv. Ob tem je treba pospešiti digitalizacijo arhivskega gradiva, saj bo med drugim pripomoglo k bolj racionalni rabi prostora. Standardi digitalizacije so v zakonodaji postavljeni visoko, a to prinaša finančne in kadrovske izzive, ki jih je potrebno rešiti, da bo digitalizacija lahko potekala nemoteno in prioritarno. Država je dolžna zagotoviti zadostno finančno in kadrovsko strukturo za izvajanje tako pomembne javne službe. Glede kadrovske strukture je s strani države premalo izkoriščen sistem kadrovskih štipendij, potrebno bi bilo razmisliti tudi o tem, kako mladim predstaviti arhivistiko kot privlačen poklic.

Dvanajsti sklop: Ljubiteljska kultura

43. (vpr.1) Ljubiteljska kultura je pomemben del kulture in narodnostne zavesti, zato se strinjamo, da jo je potrebno urediti na sistemski ravni. Pri pripravi systemske ureditve je obvezno potrebno vključiti predstavnike ljubiteljske kulture (krovne zveze, društva...). Zagotovo bomo zagovarjali povečanje sredstev za ljubiteljsko kulturo.
44. (vpr.2) Pirati navedene predloge podpiramo. Zagovarjamo tudi predlog, da bi bilo potrebno izenačiti samozaposlene v kulturi s statusom javnih uslužbencev. Ob tem bi bilo potrebno dopolniti Uredbo o samozaposlenih v kulturi urediti kriterije tudi za vrhunske ljubiteljske umetnike. Zdaj nekdo, ki recimo nastopa z vrhunsko ljubiteljsko godbo napihala, ne more imeti tovrstnega statusa.

Trinajsti sklop: Sindikalno organiziranje

45. (vpr.1) Da.

46. (vpr.2) Zagovarjamo tudi predlog, da bi bilo potrebno izenačiti samozaposlene v kulturi s statusom javnih uslužbencev. Vsekakor v standardni klasifikaciji sodijo med delojemalce.
47. (vpr.3) Vzpostavitev stalnega socialnega dialoga podpiramo, saj je glede na dinamiko področja to nujnost.
48. (vpr.4) Dvigu minimalne plače bi moralo slediti uskladitev tudi ostalih plač.
49. (vpr.5) Kolektivna pogodba bi bila dobra rešitev in jo podpiramo.

Štirinajsti sklop: Literatura

50. (vpr.1) Umetna inteligenca je sicer lahko koristno orodje, ne more pa na področju avtorstva, prevajalstva in uredniškega dela zamenjati človeka. Tovrstna dela bi morala biti jasno označena, da so generirana s pomočjo UI. Pri tem ne smemo zanemariti tudi vprašanja avtorskih pravic. UI deluje na podlagi zajemanja podatkov s spleta, kjer so na voljo tudi avtorske stvaritve. Iz navedenih razlogov je podpiranje ali nakupovanje tovrstnih del z javnimi sredstvi, nesprejemljivo, razen v primeru, da gre za študijske namene.
51. (vpr.2) Pirati zagovarjamo stališče, da imajo avtorji pravico do odločitve kdo bo zastopal njihove pravice.
52. (vpr.3) Humanistika in družboslovje sta pomemben del slovenske kulturne in znanstvene sfere. Zato je potrebno poskrbeti, da sta humanistična in družboslovna literatura ustrezno podprti. Država bi med drugim morala podpreti digitalne izdaje tovrstne literature.

Petnajsti sklop: Umetnostna kritika

53. (vpr.1) Umetnostna kritika je sestavi del umetnosti. Sedaj programski razpis obstaja samo za inštitucije. Pirati podpiramo rešitev, da bi se uveljavil programski razpis tudi za samozaposlene na tem področju. Podpiramo uvedbo štipendij za kritiške poklice.
54. (vpr.2) teatrologi so razpeti med akademskim in prekarnim delom. Za objave v strokovnih revijah bi država morala predpisati višino minimalnih avtorskih honorarjev, za samozaposlene bi bilo potrebno uvesti namenske delovne štipendije.
55. (vpr.3) To je dobrodošel predlog, ki bi ga bomo podprli.

56. (vpr.4) Pirati podpiramo uvedbo rezidenčnega programa za kritike.
57. (vpr.5) Spodbujanje kakovostne umetnostne kritike je pomemben faktor, zato bi bilo smiselno, da se te nagrade tudi finančno podpre.

Šestnajsti sklop: Mediji

58. (vpr.1) Pirati pozdravljamo spremembe zakona o RTV, kjer se je formalni vpliv politike v Svetu RTV močno zamejil.
59. (vpr.2) Z reformo bomo zmanjšali odvisnost RTV od komercialne dejavnosti in ukinili reklamne oglase. Financiranje iz oglasov ne sme imeti pomena za delovanje javne radiotelevizije, ta mora imeti neodvisen vir financiranja, saj lahko drugače politika in z njo povezane gospodarske družbe ponovno pridobijo vpliv na njeno delovanje. V to bi morala biti vključena tudi sredstva za razvoj tako v tehnološkem, kot tudi v uredniškem in programskem smislu.
60. (vpr.3) Pirati redno spremljamo domače in tuje medije. Medije presojava po uredniških standardih in preverljivosti, ne po ideološki bližini. Med pomembnimi referenčnimi viri v slovenskem prostoru vidimo STA, RTV Slovenija in tiste medije, ki dosledno vlagajo v profesionalno uredništvo, preverjanje informacij in transparentnost.
61. (vpr.4) Da. To sta dve pomembni inštituciji, ki morata delovati v javnem interesu.
62. (vpr.5) Postavili bomo jasno ločnico med javnimi mediji in mediji v javnem interesu na eni strani in propagandnimi trobili na drugi strani. Vsi mediji bodo morali imeti javno objavljene podatke o lastništvu in politični stranki oziroma interesni skupini, katere interese zastopajo. Te podatke bodo morali posredovati tudi v javni razvid podatkov na Ministrstvo za kulturo. Financiranje propagandnih trobil iz javnih sredstev ali sredstev podjetij v 25 ali več odstotni državni lasti bo prepovedano. Z reformo bomo povečali transparentnosti poslovanja in lastništva medijev. V registru medijev bodo morali biti dejanski lastniki javno razvidni. Vztrajali bomo tudi pri doslednemu in učinkovitemu preganjanju sovražnega govora v medijih.
63. (vpr.6) Družbena omrežja je potrebno regulirati in nadzirati. Spletne platforme, bi morale nositi vsaj del odgovornosti za objave. Regulacija družbenih omrežij mora vključevati kombinacijo zakonodajnih ukrepov (visoke globe za kršitve), ozaveščanja o varni rabi (zaščita zasebnosti, prepoznavanje lažnih profilov) in kritičnega vrednotenja vsebin.
64. (vpr.7) Medijska pismenost ne bi smela biti le izbirni predmet, ampak skupaj s funkcionalno pismenostjo vključena v vse stopnje izobraževanja – od prepoznavanja oglasov v risankah do analize algoritmov v srednji šoli, prav tako bi morali biti obe

vključeni v vseživljenjsko učenje za odrasle. Za starejše bi bilo smiselno organizirati delavnice o varni rabi spleta in medijev.

65. (vpr.8) Tretji medijski sektor (mediji skupnosti) bi morali imeti neposredno finančno podporo države, ker so pomemben korektiv komercialnim medijem, gradijo skupnosti in so neusahljiv vir inovacij in novih medijskih pristopov, ki se kasneje pogosto primejo tudi v drugih medijih. Zato bomo podprli navedeni predlog.

Sedemnajsti sklop: Slovenski jezik

66. (vpr.1 in 2) Slovenski jezik je uradno zaščiten v 11. Členu ustave in z Zakonom o javni rabi Slovenščine. Podprli bo lokalizacija digitalnih storitev (Zakonska zahteva, da morajo vsi operacijski sistemi, aplikacije in vmesniki (tudi v avtomobilih in gospodinjskih aparatih), ki se prodajajo v Sloveniji, imeti slovenski meni. Podprli bomo razvoj slovenskega jezikovnega modela. Država mora zagotoviti financiranje razvoja modelov umetne inteligence, ki so posebej naučeni na kakovostnih slovenskih besedilih, da slovenščina ne postane le "prevod" angleškega razmišljanja. Poskrbeti, da slovenščina ostane glavni učni jezik in sistematično podpreti razvoj znanstvene terminologije v Slovenščini. V sistem je potrebno intenzivneje vključiti knjižnice, ki so najbolj obiskane slovenske kulturne ustanove.

Osemnajsti sklop: Glasba

67. (vpr.1) Da.
68. (vpr.2) V šolstvu se daje vedno manj poudarka umetnosti in ustvarjalnosti, tu bi se morali ministrstvu povezati in skupno akcijo to vrzel zapolniti.
69. (vpr.3) Na novo je potreba preračunati minimalne avtorske honorarje in jih urediti primerljivo z ostalimi področji. Potrebno je zagotoviti, da bod ta sredstva rasla skupaj vsaj z inflacijo.
70. (vpr.4) Glasba je danes pomemben del kulture, tako klasična, kot tudi mnoge druge glasbene zvrsti. V sedanja razmerja je potrebno poseči, ker država ne sledi razvoju glasbenega področja in dopolniti sistem podpore tako, da bo lahko strokovno obravnaval tudi ostale glasbene zvrsti. Predvsem je potrebno razširiti podporne mehanizme za ostale glasbene zvrsti in med drugim več pozornosti posvetiti nekomercialni popularni glasbi.
71. (vpr.5) V Sloveniji je to prepuščeno lokalnim skupnostim. Zato država potrebuje strategijo, ki bo to urejala na ravni države in ustrezna materialna sredstva, ki bodo uresničitev strategije omogočala. Kot smo že omenili, raziskave kažejo, da se sredstva vložena v kulturo vrnejo vsaj v 2,7 kratniku vložene vrednosti. Zato se spleta kulturo podpirati in tudi promovirati, tako doma kot v mednarodnem prostoru. Zato mora strategija vključiti tudi financiranje s strani zasebnega sektorja, ki ima največ od

tega (gostinstvo, turizem..). Za začetek bi lahko del sredstev lahko pridobili iz takse za promocijo Slovenije. Naj se del sredstev prelije v dejavnosti, ki Slovenijo naredijo privlačno. Država bi morala spodbujati razvoj koncertno infrastrukturo (prostore, odre, ozvočenja, luči in ostalo opremo, ki bi morala biti na voljo nekomercialnim uporabnikom po stroškovni ceni.

Devetnajsti sklop: Podporno okolje v kulturi

72. (vpr.1) Država je že naredila korak v pravo smer, ko je programske razpise za podporne organizacije podaljšala na 4 leta. Prednost omenjenih organizacij je, da so vse tri glavne iniciative nastale »od spodaj navzgor« (Asociacija, SIGIC, SCCA) in zastopajo interese ustvarjalcev. Država mora zagotoviti ustrezna sredstva za delovanje teh organizacij, saj so prvi sogovornik države, ko gre za vprašanje stanja umetniške in kulturne sfere.

Dvajseti sklop: Uprizoritvene umetnosti - gledališče

73. (vpr.1) Za samozaposlene v kulturi zagovarjamo izenačenje samozaposlenih s statusom javnega uslužbenca. Na sistemski ravni pa je potrebno zagotoviti zadostna sredstva za vzdrževanje infrastrukture in zagotavljanje sredstev za izvedbo kakovostnega programa.

74. (vpr.2) Odgovornost za dejansko stanje nosi politika. Za SNG Dramo je vsekakor potrebno zagotoviti, da bo prenova končana čim prej.

75. (vpr.3) Ministrstvo bi moralo urediti sistematično podporo za gostovanja, spodbujati koprodukcije s tujino, postaviti rezidenčni sistem za tuje gledališke kritike. Tu bi veljalo slediti baltskemu modelu, ki ste ga omenili.

Enaindvajseti sklop: Uprizoritvene umetnosti – Sodobni ples

76. (vpr.1) Pirati pozdravljamo ustanovitev Javnega zavoda za sodobni ples, ki bo ključen za izvajanje strategije razvoja sodobnega plesa. Potrebno je povečati sredstva za programske in projektne razpise.

77. (vpr.2) Ena od prioritet Slovenije na področju kulturne infrastrukture mora biti gradnja sodobnega plesnega centra, ki bo vseboval vso potrebno infrastrukturo, vključno z možnostjo več specializiranih vadbenih in uprizoritvenih prostorov.

78. (vpr.3) Glasba in ples imata univerzalni jezik, zato sta odlična spremljevalca diplomacije. Tu bi bilo potrebno bolje povezati MK in MZZ. Ostala promocija: zagotoviti rezidence za tuje koreografe, ki bi delali s slovenskimi plesalci, razširiti podporne mehanizme kot so SKICA, bolj sistematično podpreti Showcase platforme

kot je recimo Gibanica. Zagotoviti dodatna sredstva za za NVOje, ki postanejo člani evropskih mrež kot je EDN.

79. (vpr.4) Sodobni ples je zaradi svoje nebesedne narave in poudarka na telesnem zavedanju idealen za medresorsko povezovanje. Da bi ga država učinkovito vključila v širše politike, bi morala preseči razumevanje plesa le kot "estetskega izdelka" in ga prepoznati kot **orodje za družbeni razvoj**. Vzpostaviti bi bilo potrebno vladno medresorsko komisijo, ki bi spodbujala sodelovanje med MK in ostalimi ministrstvi ter stroko, ki lahko predlaga rešitve, kako se posamezni umetniški programi lahko vključujejo v širši družbeni koncept (inkluzija, sociala, zdravstvo, šolstvo, diplomacija..).

Dvaindvajseti sklop: Vizualna umetnost

80. (vpr.1) V primeru razširitve razstavnine na NVO in komercialne galerij, bi bilo tem galerijam zagotoviti sredstva za razstavnine, saj jih večina živi od odstotka od prodaje umetniških del. Rešitev mora pripraviti ministrstvo za kulturo.
81. (vpr.2) Zagotoviti je treba prehod na 4. letno financiranje javne mreže, kar bo zagotovilo bolj stabilno planiranje. Vizualno umetnost je potrebno bolj vključiti v turizem in v strategije regionalnega razvoja. Vzpostaviti je potrebno tudi enotni portal razstavne mreže, ki bi deloval kot skupna digitalna platforma za vse aktualne razstave v Sloveniji, virtualnimi ogledi in izobraževalnimi gradivi za šole, kar bi povečalo vidnost prostorov izven večjih mest.
82. (vpr.3) Mobilnost ima podporo tako na EU kot na nacionalni ravni. V obeh primerih zagovarjamo dvig sredstev za kulturo na 2% proračuna, kar bi vplivalo na povečanje sredstev za vse kulturne programe, vključno s programi za mobilnost.
83. (vpr.4) Doseči je treba dosledno izvajanje Direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu (DSM). V tem smislu bi bilo potrebno dopolniti ZASP, ki bi moral med drugim določati minimalen odstotek, ki ga morajo spletne platforme in založniki odstopiti avtorjem in zagotoviti, da bodo imeli avtorji in kolektivnim organizacijam vpogled v podatke o uporabi njihovih del.
84. (vpr.5) Najprej bi bilo potrebno vzpostaviti zagotavljanje usklajenosti lokalnih in nacionalnih kulturnih strategij ob okrepljeni vlogi MK in Nacionalnega sveta za kulturo. Doseči je potrebno tudi dosledno izvajanje deleža za umetnost na državni in spodbujanje izvajanja na lokalni ravni in zagotoviti več sredstev za vlaganja v infrastrukturo regionalnih kulturnih centrov ter podporo lokalnim in regionalnim kulturnim društvom. Pripravljeni smo podpreti sistemsko ureditev!
85. (vpr.6) Idejo podpiramo, a mora biti urejena sistemsko za vse vrste umetniških del, ki se jih lahko ponuja kot službena ali protokolarna darila.

Triindvajseti sklop: Transdisciplinarna, čezsektorska in intemedijska umetnost ter kultura

86. (vpr.1) V okviru MK že deluje strokovna komisija za intermedijsko umetnost, kamor sodi tudi, kamor se uvrščajo tudi interdisciplinarni projekti. Vsekakor sedaj deluje kot dopolnitev tradicionalnih umetniških disciplin. To je prvi korak, ki pa ga je bilo potrebno storiti. V nekaterih evropskih državah (Nemčija, Francija, Nizoemska) predstavlja razpisnih za interdisciplinarne umetnosti že 20 do 30 % sredstev za razpise na področju umetnosti in kulture ter so v porastu. V tujini se razmerja med klasičnimi in transdisciplinarnimi razpisi hitro spreminjajo, saj države ugotavljajo, da inovacije najpogosteje nastajajo na stičišču različnih področij.
87. (vpr.2) Da.
88. (vpr.3) Ideja je vredna podpore, za izvedbo pa bo za začetek potrebno uskladiti več državnih resorjev.
89. (vpr.4) Prepoznavanje učinkov kulture pri naslavljanju družbenih izzivov je smiselno do točke, kjer umetnost postane **komplementarni steber** javnega zdravja in socialne kohezije, ne pa njihovo poceni nadomestilo, kar bi pomenilo njeno instrumentalizacijo.
90. (vpr.5) Da, sredstva bi bilo potrebno zagotoviti iz več državnih resorjev, upravljati pa bi jih moralo MK.
91. (vpr.6) V Britaniji in skandinavskih državah je to že stalnica, v Sloveniji pa pilotski projekt razvijata Asociacija ob podpori Ministrstva in NIJZ. Projekt podpiramo in ga bomo tudi po vstopu v Državni zbor.